

I

(Acte legislative)

DIRECTIVE

DIRECTIVA (UE) 2016/343 A PARLAMENTULUI EUROPEAN ȘI A CONSILIULUI**din 9 martie 2016****privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale**

PARLAMENTUL EUROPEAN ȘI CONSILIUL UNIUNII EUROPENE,

având în vedere Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, în special articolul 82 alineatul (2) litera (b),

având în vedere propunerea Comisiei Europene,

după transmiterea proiectului de act legislativ către parlamentele naționale,

având în vedere avizul Comitetului Economic și Social European ⁽¹⁾,

după consultarea Comitetului Regiunilor,

hotărând în conformitate cu procedura legislativă ordinară ⁽²⁾,

întrucât:

- (1) Prezumția de nevinovăție și dreptul la un proces echitabil sunt consacrate în articolele 47 și 48 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”), articolul 6 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (CEDO), articolul 14 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice (PIDCP) și articolul 11 din Declarația Universală a Drepturilor Omului.
- (2) Uniunea și-a stabilit obiectivul de a menține și de a dezvolta un spațiu de libertate, securitate și justiție. În conformitate cu concluziile președinției Consiliului European de la Tampere din 15 și 16 octombrie 1999, în special punctul 33, consolidarea recunoașterii reciproce a hotărârilor judecătorești și a altor decizii judiciare și apropierea necesară a legislației ar facilita cooperarea între autoritățile competente și protecția judiciară a drepturilor individuale. Din acest motiv, principiul recunoașterii reciproce ar trebui să devină piatra de temelie a cooperării judiciare în materie civilă și penală în cadrul Uniunii.
- (3) Conform Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE), cooperarea judiciară în materie penală în cadrul Uniunii se întemeiază pe principiul recunoașterii reciproce a hotărârilor judecătorești și a altor decizii judiciare.

⁽¹⁾ JO C 226, 16.7.2014, p. 63.

⁽²⁾ Poziția Parlamentului European din 20 ianuarie 2016 (nepublicată încă în Jurnalul Oficial) și Decizia Consiliului din 12 februarie 2016.

- (4) Transpunerea în practică a acestui principiu se bazează pe premisa că fiecare stat membru are încredere în sistemele de justiție penală ale celorlalte state membre. Întinderea principiului recunoașterii reciproce depinde de o serie de parametri, care includ mecanisme de protecție a drepturilor persoanelor suspectate și acuzate și standarde comune minimale, necesare pentru a se facilita aplicarea acestui principiu.
- (5) Cu toate că statele membre sunt parte la CEDO și la PIDCP, experiența a arătat că această apartenență nu oferă întotdeauna, prin ea însăși, un grad suficient de încredere în sistemele de justiție penală ale altor state membre.
- (6) La 30 noiembrie 2009, Consiliul a adoptat o rezoluție privind o foaie de parcurs pentru consolidarea drepturilor procedurale ale persoanelor suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale ⁽¹⁾ (denumită în continuare „foaia de parcurs”). Pe baza unei abordări etapizate, foaia de parcurs prevede adoptarea unor măsuri privind dreptul la traducere și interpretare (măsura A), dreptul la informare cu privire la drepturi și informare privind capetele de acuzare (măsura B), dreptul la consultață juridică și asistență juridică (măsura C), dreptul la comunicare cu rudele, angajatorii și autoritățile consulare (măsura D) și măsuri speciale de protecție pentru persoanele suspectate sau acuzate care sunt vulnerabile (măsura E).
- (7) La 11 decembrie 2009, Consiliul European a salutat foaia de parcurs și a inclus-o în Programul de la Stockholm – O Europă deschisă și sigură în serviciul cetățenilor și pentru protecția acestora ⁽²⁾ (punctul 2.4). Consiliul European a subliniat caracterul neexhaustiv al foii de parcurs, invitând Comisia să analizeze și alte elemente ale drepturilor procedurale minime ale persoanelor suspectate și acuzate și să evalueze necesitatea de a aborda și alte probleme, cum ar fi prezumția de nevinovăție, în vederea promovării unei mai bune cooperări în acest domeniu.
- (8) Până în prezent, pe baza foii de parcurs au fost adoptate trei măsuri privind drepturile procedurale în cadrul procedurilor penale, și anume Directivele 2010/64/UE ⁽³⁾, 2012/13/UE ⁽⁴⁾ și 2013/48/UE ⁽⁵⁾ ale Parlamentului European și ale Consiliului.
- (9) Scopul prezentei directive este acela de a consolida dreptul la un proces echitabil în cadrul procedurilor penale prin stabilirea unor norme minime comune privind anumite aspecte ale prezumției de nevinovăție și ale dreptului de a fi prezent la proces.
- (10) Prin stabilirea unor norme minime comune privind protecția drepturilor procedurale ale persoanelor suspectate și acuzate, prezenta directivă are ca obiectiv consolidarea încrederii statelor membre în sistemele de justiție penală ale celorlalte state membre, pentru a facilita astfel recunoașterea reciprocă a hotărârilor în materie penală. Astfel de norme minime comune ar putea, de asemenea, să înlăture obstacolele din calea liberei circulații a cetățenilor pe teritoriul statelor membre.
- (11) Prezenta directivă ar trebui să se aplice numai procedurilor penale astfel cum sunt interpretate de Curtea de Justiție a Uniunii Europene (Curtea de Justiție), fără a aduce atingere jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului. Prezenta directivă nu ar trebui să se aplice procedurilor civile sau administrative, inclusiv atunci când procedurile administrative pot conduce la sancțiuni, cum ar fi procedurile legate de concurență, comerț, servicii financiare, trafic rutier, fiscalitate sau taxe suplimentare, și nici anchetelor efectuate de către autoritățile administrative în legătură cu aceste proceduri.
- (12) Prezenta directivă ar trebui să se aplice persoanelor fizice care sunt suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale. Aceasta ar trebui să se aplice din momentul în care o persoană este suspectată sau acuzată de comiterea unei infracțiuni sau a unei presupuse infracțiuni și, prin urmare, chiar înainte ca persoana respectivă să fie informată de către autoritățile competente ale unui stat membru, prin notificare oficială sau în alt mod, cu privire la faptul că este suspectată sau acuzată. Prezenta directivă ar trebui să se aplice în toate fazele procedurilor penale, până când hotărârea prin care se stabilește vinovăția sau nevinovăția persoanei suspectate sau acuzate de săvârșirea infracțiunii rămâne definitivă. Acțiunile în justiție și căile de atac care pot fi introduse numai după ce hotărârea în cauză rămâne definitivă, inclusiv acțiunile în fața Curții Europene a Drepturilor Omului, nu ar trebui să intre în domeniul de aplicare al prezentei directive.

⁽¹⁾ JO C 295, 4.12.2009, p. 1.

⁽²⁾ JO C 115, 4.5.2010, p. 1.

⁽³⁾ Directiva 2010/64/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 20 octombrie 2010 privind dreptul la interpretare și traducere în cadrul procedurilor penale (JO L 280, 26.10.2010, p. 1).

⁽⁴⁾ Directiva 2012/13/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2012 privind dreptul la informare în cadrul procedurilor penale (JO L 142, 1.6.2012, p. 1).

⁽⁵⁾ Directiva 2013/48/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 octombrie 2013 privind dreptul de a avea acces la un avocat în cadrul procedurilor penale și al procedurilor privind mandatul european de arestare, precum și dreptul ca o persoană terță să fie informată în urma privării de libertate și dreptul de a comunica cu persoane terțe și cu autorități consulare în timpul privării de libertate (JO L 294, 6.11.2013, p. 1).

- (13) Prezenta directivă recunoaște nevoile și nivelurile diferite de protecție aferente anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție în ceea ce privește persoanele fizice și juridice. Protecția persoanelor fizice este reflectată în jurisprudența consacrată a Curții Europene a Drepturilor Omului. Cu toate acestea, Curtea de Justiție a recunoscut că drepturile care decurg din prezumția de nevinovăție nu se aplică în același mod pentru persoanele juridice ca pentru cele fizice.
- (14) În stadiul actual de evoluție a dreptului național și a jurisprudenței la nivel național și la nivelul Uniunii, legiferarea la nivelul Uniunii a prezumției de nevinovăție în ceea ce privește persoanele juridice este prematură. Din acest motiv, prezenta directivă nu ar trebui să se aplice persoanelor juridice. Acest fapt nu ar trebui să aducă atingere aplicării prezumției de nevinovăție persoanelor juridice, astfel cum este consacrată în special în CEDO și interpretată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului și de Curtea de Justiție.
- (15) Prezumția de nevinovăție în privința persoanelor juridice ar trebui să fie asigurată de garanțiile legislative existente și de jurisprudență, a căror evoluție viitoare urmează să determine necesitatea unei acțiuni la nivelul Uniunii.
- (16) Prezumția de nevinovăție ar fi încălcată în cazul în care declarații publice ale autorităților publice sau decizii judiciare, altele decât cele privind stabilirea vinovăției, se referă la o persoană suspectată sau acuzată ca fiind vinovată, atât timp cât vinovăția persoanei respective nu a fost dovedită conform legii. Aceste declarații și decizii judiciare nu ar trebui să reflecte opinia că persoana respectivă este vinovată. Acest fapt nu ar trebui să aducă atingere actelor de urmărire penală care urmăresc să probeze vinovăția persoanei suspectate sau acuzate, cum ar fi rechizitoriul, și nici deciziilor judiciare în urma cărora produce efecte o hotărâre suspendată, cu condiția respectării dreptului la apărare. De asemenea, acest fapt nu ar trebui să aducă atingere hotărârilor preliminare de natură procedurală, luate de autoritățile judiciare sau de alte autorități competente, care se întemeiază pe suspiciuni sau pe elemente de probă incriminatoare, cum ar fi deciziile de arest preventiv, cu condiția ca aceste hotărâri să nu se refere la persoana suspectată sau acuzată ca fiind vinovată. Înaintea luării unei hotărâri preliminare de natură procedurală, autoritatea competentă ar putea fi nevoită să verifice dacă există suficiente elemente de probă incriminatoare împotriva persoanei suspectate sau acuzate care să justifice hotărârea respectivă, iar hotărârea poate conține referiri la aceste elemente.
- (17) Noțiunea de „declarații publice ale autorităților publice” ar trebui înțeleasă ca fiind orice declarații care se referă la o infracțiune și care emană fie de la o autoritate implicată în procedurile penale legate de infracțiunea respectivă, cum ar fi autoritățile judiciare, poliția și alte autorități de aplicare a legii, fie de la o altă autoritate publică, cum ar fi miniștrii și alți funcționari publici, fără a se aduce atingere dreptului intern în materia imunității.
- (18) Obligația de a nu se referi la persoanele suspectate sau acuzate ca fiind vinovate nu ar trebui să împiedice autoritățile publice să publice informații privind procedurile penale în cazul în care acest lucru este strict necesar din motive legate de ancheta penală, cum ar fi în cazul în care materialele video sunt făcute publice și publicului i se solicită să ajute la identificarea autorului presupus infracțiunii, sau în interes public, precum în cazul în care, din motive de siguranță, sunt furnizate informații locuitorilor dintr-o anumită zonă cu privire la o presupusă infracțiune împotriva mediului, sau atunci când organele de urmărire penală sau o altă autoritate competentă furnizează informații obiective cu privire la stadiul procedurilor penale în scopul de a preveni tulburarea ordinii publice. Justificarea prin aceste motive ar trebui limitată la situațiile în care este rezonabilă și pertinentă, ținând seama de toate interesele implicate. În orice caz, modul și contextul în care informațiile sunt difuzate nu ar trebui să creeze impresia că persoana este vinovată înainte de a se fi dovedit vinovăția acesteia conform legii.
- (19) Statele membre ar trebui să ia măsurile adecvate pentru ca autoritățile publice, atunci când comunică informații mass-mediei, să nu se refere la persoanele suspectate sau acuzate ca fiind vinovate atât timp cât nu s-a dovedit conform legii că sunt vinovate. În acest scop, statele membre ar trebui să informeze autoritățile publice cu privire la importanța respectării prezumției de nevinovăție atunci când furnizează sau dezvăluie informații către mass-media. Aceasta nu ar trebui să aducă atingere dreptului intern care protejează libertatea presei și a altor mijloace de comunicare în masă.
- (20) Autoritățile competente ar trebui să se abțină de la prezentarea persoanelor suspectate sau acuzate ca fiind vinovate, în instanță sau în public, prin utilizarea unor măsuri de constrângere fizică, cum ar fi cătușele pentru mâini sau pentru picioare, boxele de sticlă sau cuștile, cu excepția situațiilor în care aceste măsuri sunt necesare din motive specifice cauzei, fie legate de securitate, inclusiv împiedicarea persoanelor suspectate sau acuzate de a se răni sau de a-i răni pe alții ori de a distruge bunuri de orice tip, fie legate de împiedicarea persoanelor suspectate sau acuzate de a se sustrage urmăririi sau de a avea contact cu persoane terțe, cum ar fi martorii sau victimele. Posibilitatea de a aplica măsuri de constrângere fizică nu înseamnă că autoritățile competente trebuie să ia vreo decizie formală cu privire la utilizarea acestui tip de măsuri.

- (21) Atunci când este fezabil, autoritățile competente ar trebui, de asemenea, să se abțină de la a prezenta persoanele suspectate sau acuzate, în instanță sau în public, purtând uniforme penitenciare, pentru a evita să dea impresia că sunt vinovate.
- (22) Pentru stabilirea vinovăției persoanelor suspectate sau acuzate, sarcina probei revine organelor de urmărire penală, iar orice îndoială ar trebui interpretată în favoarea persoanei suspectate sau acuzate. Prezumția de nevinovăție ar fi încălcată atunci când sarcina probei este inversată de la organele de urmărire penală la apărare, fără a se aduce însă atingere competențelor *ex officio* ale instanței de stabilire a faptelor, independenței autorităților judiciare atunci când evaluează vinovăția persoanei suspectate sau acuzate și utilizării prezumțiilor de fapt și de drept privind răspunderea penală a persoanei suspectate sau acuzate. Aceste prezumții ar trebui să se încadreze în limite rezonabile, ținând seama de importanța mizei și menținând dreptul la apărare, iar mijloacele folosite ar trebui să fie rezonabil proporționale cu scopul legitim urmărit. Prezumțiile ar trebui să fie relative și, în orice caz, acestea ar trebui să fie utilizate numai cu condiția ca dreptul la apărare să fie respectat.
- (23) În diverse state membre, nu numai organele de urmărire penală, ci și judecătorii și instanțele competente au responsabilitatea de a căuta atât probe incriminatoare, cât și dezincriminatoare. Statele membre care nu au un sistem cu caracter contradictoriu ar trebui să-și poată menține sistemul actual, cu condiția ca acesta să respecte prezenta directivă și alte dispoziții relevante din dreptul Uniunii și cel internațional.
- (24) Dreptul de a păstra tăcerea reprezintă un aspect important al prezumției de nevinovăție și ar trebui să funcționeze ca măsură de protecție împotriva autoincriminării.
- (25) Dreptul de a nu se autoincrimina reprezintă, de asemenea, un aspect important al prezumției de nevinovăție. Atunci când li se solicită să dea o declarație sau să răspundă la întrebări, persoanele suspectate și acuzate nu ar trebui să fie constrânse să furnizeze probe sau documente sau să comunice informații care ar putea să conducă la autoincriminare.
- (26) Dreptul de a păstra tăcerea și dreptul de a nu se autoincrimina ar trebui să se aplice aspectelor legate de infracțiunea pentru care este suspectată sau acuzată o persoană, și nu aspectelor ce țin, de exemplu, de identificarea persoanelor suspectate sau acuzate.
- (27) Dreptul de a păstra tăcerea și dreptul de a nu se autoincrimina presupune că autoritățile competente nu ar trebui să oblige persoanele suspectate sau acuzate să furnizeze informații împotriva voinței lor. Pentru a se stabili dacă a fost încălcat dreptul de a nu se autoincrimina sau dreptul de a păstra tăcerea, ar trebui să se țină seama de interpretarea Curții Europene a Drepturilor Omului privind dreptul la un proces echitabil în temeiul CEDO.
- (28) Exercițarea dreptului de a păstra tăcerea sau a dreptului de a nu se autoincrimina nu ar trebui să fie utilizată împotriva persoanelor suspectate sau acuzate și nu ar trebui să fie considerată, prin ea însăși, ca dovadă că persoana respectivă a comis infracțiunea în cauză. Aceasta nu ar trebui să aducă atingere normelor naționale privind aprecierea probelor de către instanțe sau judecători, cu condiția respectării dreptului la apărare.
- (29) Exercițarea dreptului de a nu se autoincrimina nu ar trebui să împiedice strângerea, de către autoritățile competente, a probelor care pot fi obținute în mod legal de la persoana suspectată sau acuzată prin utilizarea unor măsuri de constrângere legală și care au o existență independentă de voința persoanei suspectate sau acuzate, cum ar fi materialele obținute în baza unui mandat, materialele în legătură cu care există o obligație legală de reținere și de prezentare la cerere sau probele de respirație, de sânge, de urină și de țesut în vederea efectuării testului ADN.
- (30) Dreptul de a păstra tăcerea și dreptul de a nu se autoincrimina nu ar trebui să împiedice statele membre să decidă, în cazul infracțiunilor minore, precum încălcările minore ale normelor rutiere, ca desfășurarea procedurilor sau anumite faze ale acestora să poată avea loc în scris sau fără anchetarea persoanei suspectate sau acuzate de către autoritățile competente în legătură cu încălcarea în cauză, cu condiția ca acest lucru să fie în conformitate cu dreptul la un proces echitabil.
- (31) Statele membre ar trebui să ia în considerare luarea unor măsuri pentru a se asigura că, atunci când persoanelor suspectate sau acuzate li se furnizează informații cu privire la drepturile lor, în temeiul articolului 3 din Directiva 2012/13/UE, li se furnizează și informații privind dreptul de a nu se autoincrimina, în forma în care se aplică în dreptul intern în conformitate cu prezenta directivă.

- (32) Statele membre ar trebui să ia în considerare luarea unor măsuri pentru a se asigura că, atunci când persoanelor suspectate sau acuzate li se furnizează o notă privind drepturile în temeiul articolului 4 din Directiva 2012/13/UE, această notă conține și informații privind dreptul de a nu se autoincrimina, în forma în care se aplică în dreptul intern în conformitate cu prezenta directivă.
- (33) Dreptul la un proces echitabil este unul dintre principiile de bază ale unei societăți democratice. Dreptul persoanelor suspectate și acuzate de a fi prezente la proces se întemeiază pe dreptul menționat și ar trebui să fie asigurat în întreaga Uniune.
- (34) În cazul în care, din motive independente de voința lor, persoanele suspectate sau acuzate nu sunt în măsură să asiste la proces, acestea ar trebui să aibă posibilitatea de a solicita o nouă înfățișare pentru proces, în limita termenului prevăzut de dreptul intern.
- (35) Dreptul persoanelor suspectate și acuzate de a fi prezente la proces nu este absolut. În anumite condiții, persoanele suspectate și acuzate ar trebui să aibă posibilitatea de a renunța la acest drept, în mod expres sau tacit, dar neechivoc.
- (36) În anumite circumstanțe, ar trebui să fie posibilă pronunțarea unei hotărâri cu privire la vinovăția sau nevinovăția persoanei suspectate sau acuzate chiar dacă persoana în cauză nu este prezentă la proces. Acest lucru poate fi valabil atunci când persoana suspectată sau acuzată a fost informată în timp util cu privire la proces și la consecințele neprezentării, însă, cu toate acestea, nu se prezintă. Informarea persoanei suspectate sau acuzate cu privire la proces ar trebui înțeleasă în sensul citării acesteia în persoană sau a informării oficiale a acesteia în alt mod asupra datei și locului în care urmează să se desfășoare procesul, astfel încât să fie în măsură să aibă cunoștință despre proces. Informarea persoanei suspectate sau acuzate cu privire la consecințele neprezentării ar trebui înțeleasă în special în sensul că aceasta a fost informată că ar putea fi pronunțată o hotărâre în cazul în care nu se prezintă la proces.
- (37) De asemenea, ar trebui să fie posibilă desfășurarea unui proces care poate duce la o hotărâre privind vinovăția sau nevinovăția în absența persoanei suspectate sau acuzate dacă aceasta a fost informată cu privire la proces și a mandatat un avocat care a fost desemnat de către persoana respectivă sau de către stat pentru a o reprezenta la proces și care reprezintă persoana suspectată sau acuzată.
- (38) Atunci când se analizează în ce măsură modalitatea de furnizare a informațiilor este suficientă pentru a asigura înștiințarea persoanei cu privire la proces, o atenție specială ar trebui acordată, dacă este cazul, diligențelor depuse de autoritățile publice pentru a informa persoana interesată și diligențelor depuse de persoana respectivă pentru a primi informațiile care îi sunt adresate.
- (39) Atunci când statele membre prevăd posibilitatea desfășurării proceselor în absența persoanei suspectate sau acuzate, dar condițiile necesare pentru luarea unei hotărâri în lipsa acesteia nu au putut fi întrunite într-un caz concret, din cauză că persoana suspectată sau acuzată nu a putut fi localizată în pofida faptului că au fost depuse eforturi rezonabile în acest sens, de exemplu pentru că persoana respectivă a fugit sau se sustrage, ar trebui să existe totuși posibilitatea luării unei hotărâri în absența sa și a punerii în executare a hotărârii respective. În acest caz, statele membre ar trebui să asigure că, atunci când persoanele suspectate sau acuzate sunt informate cu privire la hotărâre și, în special, atunci când sunt reținute, ele ar trebui informate și cu privire la posibilitatea de a contesta hotărârea și la dreptul la un nou proces sau la o altă cale de atac. Aceste informații ar trebui transmise în scris. Informațiile pot fi transmise și verbal, cu condiția ca faptul că informațiile au fost transmise să fie înregistrat în conformitate cu procedura de înregistrare prevăzută de dreptul intern.
- (40) Autorităților competente din statele membre ar trebui să li se permită să excludă temporar de la proces o persoană suspectată sau acuzată, atunci când aceasta servește la buna desfășurare a procedurilor penale. Acesta ar putea fi cazul, de exemplu, atunci când o persoană suspectată sau acuzată tulbură ședința și trebuie să fie escortată afară din sala de judecată din ordinul judecătorului sau atunci când prezența persoanei suspectate sau acuzate împiedică audierea adecvată a unui martor.
- (41) Dreptul de a fi prezent la proces poate fi exercitat numai în cazul în care se desfășoară una sau mai multe ședințe. Aceasta înseamnă că dreptul de a fi prezent la proces nu se poate aplica în cazul în care normele naționale de procedură nu prevăd ținerea unei ședințe. Aceste norme naționale ar trebui să respecte carta și CEDO, astfel cum au fost interpretate de Curtea de Justiție și de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, în special în ceea ce privește dreptul la un proces echitabil. Acest lucru este valabil, de exemplu, dacă procedurile se desfășoară simplificat, în urma, exclusiv sau parțial, a unei proceduri scrise sau a unei proceduri în care nu este prevăzută nicio ședință.

- (42) Statele membre ar trebui să garanteze că, la punerea în aplicare a prezentei directive, în special în ceea ce privește dreptul de a fi prezent la proces și dreptul la un nou proces, sunt luate în considerare nevoile specifice ale persoanelor vulnerabile. În conformitate cu Recomandarea Comisiei din 27 noiembrie 2013 privind garanțiile procedurale pentru persoanele vulnerabile suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale ⁽¹⁾, persoane suspectate sau acuzate vulnerabile ar trebui să fie considerate toate persoanele suspectate sau acuzate care nu sunt capabile să înțeleagă sau să participe efectiv la procesul penal din cauza vârstei, a stării lor mintale sau fizice sau oricărui dizabilități.
- (43) Copiii sunt vulnerabili și ar trebui să beneficieze de un nivel de protecție specific. În consecință, în privința câtorva dintre drepturile prevăzute în prezenta directivă ar trebui instituite unele garanții procedurale specifice.
- (44) Principiul eficacității dreptului Uniunii impune instituirea de către statele membre a unor măsuri reparatorii adecvate și eficiente în eventualitatea încălcării unui drept conferit persoanelor prin dreptul Uniunii. O cale de atac eficientă, care este disponibilă în cazul încălcării oricărui drepturi prevăzute în prezenta directivă, ar trebui să aibă ca efect, în măsura în care este posibil, plasarea persoanelor suspectate sau acuzate în aceeași situație în care s-ar fi aflat dacă încălcarea nu s-ar fi produs, în vederea protejării dreptului la un proces echitabil și a dreptului la apărare.
- (45) Atunci când apreciază declarațiile persoanelor suspectate sau acuzate sau probe obținute cu încălcarea dreptului acestora de a păstra tăcerea sau de a nu se autoincrimina, instanțele și judecătorii ar trebui să respecte dreptul la apărare și caracterul echitabil al procedurilor. Într-un astfel de context, ar trebui să fie avută în vedere jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, conform căreia admiterea declarațiilor obținute în urma torturii sau a altor rele tratamente, cu încălcarea articolului 3 din CEDO, ca probe pentru stabilirea faptelor relevante în cadrul procedurii penale, ar conferi întregii proceduri un caracter inechitabil. În conformitate cu Convenția ONU împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante, în cadrul procedurilor judiciare nu ar trebui să fie invocată nicio declarație despre care se stabilește că a fost făcută în urma torturii, cu excepția cazului în care este îndreptată împotriva unei persoane învinuite de tortură, ca probă că declarația a fost făcută.
- (46) Pentru a monitoriza și a evalua eficacitatea prezentei directive, statele membre ar trebui să transmită Comisiei date disponibile referitoare la exercitarea drepturilor prevăzute în prezenta directivă. Astfel de date ar putea fi și înregistrările efectuate de către autoritățile de aplicare a legii și de cele judiciare cu privire la căile de atac la care s-a recurs în caz de încălcare a oricăruia dintre aspectele legate de prezumția de nevinovăție reglementate prin prezenta directivă sau de dreptul de a fi prezent la proces.
- (47) Prezenta directivă susține drepturile și principiile fundamentale recunoscute de cartă și de CEDO, inclusiv interzicerea torturii și a tratamentului inuman sau degradant, dreptul la libertate și securitate, respectarea vieții private și de familie, dreptul la integritatea persoanei, drepturile copilului, integrarea persoanelor cu dizabilități, dreptul la o cale de atac eficientă și la un proces echitabil, prezumția de nevinovăție și dreptul la apărare. Ar trebui acordată atenție îndeosebi articolului 6 din Tratatul privind Uniunea Europeană (TUE), potrivit căruia Uniunea recunoaște drepturile, libertățile și principiile prevăzute în cartă și conform căruia drepturile fundamentale, astfel cum sunt garantate de CEDO și astfel cum rezultă din tradițiile constituționale comune statelor membre, constituie principii generale ale dreptului Uniunii.
- (48) Întrucât prezenta directivă instituie norme minime, statele membre ar trebui să poată extinde drepturile prevăzute în aceasta pentru a asigura un nivel de protecție mai ridicat. Nivelul de protecție stabilit de statele membre ar trebui să nu fie niciodată inferior standardelor prevăzute de cartă sau de CEDO, astfel cum sunt interpretate de Curtea de Justiție și de Curtea Europeană a Drepturilor Omului.
- (49) Deoarece obiectivele prezentei directive, și anume stabilirea unor norme minime comune privind anumite aspecte ale prezumției de nevinovăție și ale dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale, nu pot fi realizate în mod satisfăcător de către statele membre, dar, având în vedere amploarea și efectele acțiunii, pot fi realizate mai bine la nivelul Uniunii, aceasta poate adopta măsuri, în conformitate cu principiul subsidiarității, astfel cum este definit la articolul 5 din TUE. În conformitate cu principiul proporționalității, astfel cum este definit la articolul menționat, prezenta directivă nu depășește ceea ce este necesar pentru realizarea obiectivelor menționate.

⁽¹⁾ JO C 378, 24.12.2013, p. 8.

- (50) În conformitate cu articolele 1 și 2 din Protocolul nr. 21 privind poziția Regatului Unit și a Irlandei cu privire la spațiul de libertate, securitate și justiție, anexat la TUE și la TFUE, și fără a aduce atingere articolului 4 din protocolul respectiv, aceste state membre nu participă la adoptarea prezentei directive, nu au obligații în temeiul acesteia și aceasta nu li se aplică.
- (51) În conformitate cu articolele 1 și 2 ale Protocolului nr. 22 privind poziția Danemarcei, anexat la TUE și la TFUE, Danemarca nu participă la adoptarea prezentei directive, nu are obligații în temeiul acesteia și aceasta nu i se aplică,

ADOPTĂ PREZENTA DIRECTIVĂ:

CAPITOLUL 1

OBIECT ȘI DOMENIU DE APLICARE

Articolul 1

Obiect

Prezenta directivă prevede norme minime comune cu privire la:

- (a) anumite aspecte ale prezumției de nevinovăție în cadrul procedurilor penale;
- (b) dreptul de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale.

Articolul 2

Domeniu de aplicare

Prezenta directivă se aplică persoanelor fizice care sunt suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale. Prezenta directivă se aplică în toate fazele procedurilor penale, din momentul în care o persoană este suspectată sau acuzată de comiterea unei infracțiuni sau a unei presupuse infracțiuni până când hotărârea prin care se stabilește că persoana respectivă a comis infracțiunea în cauză rămâne definitivă.

CAPITOLUL 2

PREZUMȚIA DE NEVINOVĂȚIE

Articolul 3

Prezumția de nevinovăție

Statele membre se asigură că persoanele suspectate și acuzate beneficiază de prezumția de nevinovăție până la dovedirea vinovăției conform legii.

Articolul 4

Referirile publice la vinovăție

(1) Statele membre iau măsurile necesare pentru a garanta că, atâta vreme cât vinovăția unei persoane suspectate sau acuzate nu a fost dovedită conform legii, declarațiile publice făcute de autoritățile publice și deciziile judiciare, altele decât cele referitoare la vinovăție, nu se referă la persoana respectivă ca fiind vinovată. Prin aceasta nu se aduce atingere actelor de urmărire penală care au drept scop dovedirea vinovăției persoanei suspectate sau acuzate și nici deciziilor preliminare cu caracter procedural care sunt luate de autoritățile judiciare sau de alte autorități competente și care se bazează pe suspiciuni sau probe incriminatoare.

(2) Statele membre se asigură că sunt disponibile măsuri corespunzătoare în cazul unei încălcări a obligației prevăzute la alineatul (1) din prezentul articol de a nu se referi la persoane suspectate sau acuzate ca și cum ar fi vinovate, în conformitate cu prezenta directivă și, în special, cu articolul 10.

(3) Obligația prevăzută la alineatul (1) de a nu se referi la persoane suspectate sau acuzate ca și cum ar fi vinovate nu împiedică autoritățile publice să difuzeze informații în mod public privind procedurile penale atunci când acest lucru este strict necesar din motive legate de ancheta penală sau în interes public.

Articolul 5

Prezentarea persoanelor suspectate și acuzate

(1) Statele membre iau măsuri adecvate pentru a garanta că persoanele suspectate și acuzate nu sunt prezentate ca și cum ar fi vinovate, în fața instanței sau în mod public, prin utilizarea unor măsuri de constrângere fizică.

(2) Alineatul (1) nu împiedică statele membre să aplice măsuri de constrângere fizică impuse de circumstanțele specifice cauzei, legate de securitate sau menite să împiedice persoanele suspectate sau acuzate să se sustragă sau să ia contact cu terțe persoane.

Articolul 6

Sarcina probei

(1) Statele membre se asigură că sarcina probei în ceea ce privește stabilirea vinovăției persoanelor suspectate și acuzate revine organelor de urmărire penală. Prin aceasta nu se aduce atingere niciunei obligații a judecătorului sau a instanței competente de a căuta atât probe incriminatoare, cât și dezincriminatoare, și nici dreptului apărării de a prezenta probe în conformitate cu dreptul intern aplicabil.

(2) Statele membre se asigură că orice dubiu cu privire la vinovăție este în favoarea persoanei suspectate sau acuzate, inclusiv atunci când instanța evaluează posibilitatea achitării persoanei respective.

Articolul 7

Dreptul de a păstra tăcerea și dreptul de a nu se autoincrimina

(1) Statele membre se asigură că persoanele suspectate și acuzate au dreptul de a păstra tăcerea în legătură cu infracțiunea de săvârșirea căreia sunt suspectate sau acuzate.

(2) Statele membre se asigură că persoanele suspectate și acuzate au dreptul de a nu se autoincrimina.

(3) Exercițarea dreptului de a nu se autoincrimina nu împiedică autoritățile competente să strângă probe care pot fi obținute în mod legal prin utilizarea unor măsuri de constrângere prevăzute de lege și care au o existență independentă de voința persoanelor suspectate sau acuzate.

(4) Statele membre pot permite autorităților sale judiciare ca, la pronunțarea hotărârilor, să țină seama de atitudinea cooperantă a persoanelor suspectate și acuzate.

(5) Exercițarea de către persoanele suspectate și acuzate a dreptului de a păstra tăcerea și a dreptului de a nu se autoincrimina nu se utilizează împotriva acestora și nu se consideră a fi o dovadă a săvârșirii infracțiunii respective de către acestea.

(6) Prezentul articol nu împiedică statele membre să decidă ca, în cazul infracțiunilor minore, procesul sau unele faze ale acestuia să se poată desfășura în scris sau fără interogarea persoanei suspectate sau acuzate de către autoritățile competente în legătură cu infracțiunea în cauză, cu condiția ca acest lucru să respecte dreptul la un proces echitabil.

CAPITOLUL 3

DREPTUL DE A FI PREZENT LA PROCES

Articolul 8

Dreptul de a fi prezent la proces

- (1) Statele membre se asigură că persoanele suspectate și acuzate au dreptul de a fi prezente la propriul proces.
- (2) Statele membre pot să prevadă că un proces care poate duce la o hotărâre privind vinovăția sau nevinovăția persoanei suspectate sau acuzate poate avea loc în absența persoanei în cauză, cu condiția ca:
 - (a) persoana suspectată sau acuzată să fi fost informată în timp util cu privire la proces și la consecințele neprezentării; sau
 - (b) persoana suspectată sau acuzată care a fost informată cu privire la proces să fie reprezentată de un avocat mandatat, care a fost numit fie de către persoana suspectată sau acuzată, fie de către stat.
- (3) O hotărâre luată în conformitate cu alineatul (2) poate fi pusă în executare împotriva persoanei suspectate sau acuzate în cauză.
- (4) Atunci când statele membre prevăd posibilitatea desfășurării proceselor în lipsa persoanelor suspectate sau acuzate, dar condițiile prevăzute la alineatul (2) din prezentul articol nu pot fi îndeplinite din cauză că suspectul sau inculpatul nu poate fi localizat, în pofida eforturilor rezonabile depuse în acest scop, statele membre pot să prevadă că o hotărâre poate fi totuși luată și pusă în executare. În acest caz, statele membre se asigură că, atunci când persoanele suspectate sau acuzate sunt informate cu privire la hotărâre și, în special, atunci când sunt prinse, ele sunt informate și despre posibilitatea de a contesta hotărârea și despre dreptul la un nou proces sau la o altă cale de atac, în conformitate cu articolul 9.
- (5) Prezentul articol nu aduce atingere normelor naționale conform cărora judecătorul sau instanța competentă poate să excludă temporar o persoană suspectată sau acuzată de la proces, atunci când acest lucru este necesar pentru a asigura buna desfășurare a procedurilor penale, cu condiția ca dreptul la apărare să fie respectat.
- (6) Prezentul articol nu aduce atingere normelor naționale care prevăd desfășurarea în scris a procedurilor sau a anumitor faze ale acestora, cu condiția respectării dreptului la un proces echitabil.

Articolul 9

Dreptul la un nou proces

Statele membre se asigură că, atunci când persoanele suspectate sau acuzate nu au fost prezente la procesul lor și condițiile prevăzute la articolul 8 alineatul (2) nu au fost îndeplinite, persoanele în cauză au dreptul la un nou proces sau la o altă cale de atac care permite reexaminarea pe fond a cauzei, inclusiv examinarea unor probe noi, și care ar putea duce la anularea hotărârii inițiale. În acest sens, statele membre se asigură că persoanele în cauză suspectate și acuzate au dreptul de a fi prezente, de a participa efectiv, în conformitate cu procedurile prevăzute de dreptul intern, și de a-și exercita dreptul la apărare.

CAPITOLUL 4

DISPOZIȚII GENERALE ȘI FINALE*Articolul 10***Căi de atac**

(1) Statele membre se asigură că persoanele suspectate și acuzate dispun de o cale de atac eficientă în cazul în care drepturile lor prevăzute în prezenta directivă sunt încălcate.

(2) Fără a aduce atingere normelor și sistemelor naționale privind admisibilitatea probelor, statele membre se asigură că, atunci când se apreciază declarațiile făcute de persoane suspectate sau acuzate sau probele obținute cu încălcarea dreptului acestora de a păstra tăcerea sau de a nu se autoincrimina, dreptul la apărare și caracterul echitabil al procedurilor sunt respectate.

*Articolul 11***Colectarea datelor**

Până la 1 aprilie 2020 și, ulterior, la fiecare trei ani, statele membre transmit Comisiei datele disponibile privind modul în care au fost exercitate drepturile prevăzute în prezenta directivă.

*Articolul 12***Raportul**

Până la 1 aprilie 2021, Comisia prezintă Parlamentului European și Consiliului un raport privind punerea în aplicare a prezentei directive.

*Articolul 13***Menținerea nivelului de protecție**

Nicio dispoziție din prezenta directivă nu se interpretează ca reprezentând o derogare sau o limitare a vreunui drept sau garanție procedurală asigurate potrivit cartei, CEDO sau altor dispoziții relevante din dreptul internațional sau din dreptul oricărui stat membru care prevede un nivel mai ridicat de protecție.

*Articolul 14***Transpunere**

(1) Statele membre asigură intrarea în vigoare a actelor cu putere de lege și a actelor administrative necesare pentru a se conforma prezentei directive până la 1 aprilie 2018. Statele membre informează imediat Comisia cu privire la acestea.

Atunci când statele membre adoptă aceste dispoziții, ele cuprind o trimitere la prezenta directivă sau sunt însoțite de o astfel de trimitere la data publicării lor oficiale. Statele membre stabilesc modalitatea de efectuare a acestei trimiteri.

(2) Statele membre transmit Comisiei textul principalelor dispoziții de drept intern pe care le adoptă în domeniul reglementat de prezenta directivă.

*Articolul 15***Intrarea în vigoare**

Prezenta directivă intră în vigoare în a douăzecea zi de la data publicării în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*.

*Articolul 16***Destinatari**

Prezenta directivă se adresează statelor membre în conformitate cu tratatele.

Adoptată la Strasbourg, 9 martie 2016.

Pentru Parlamentul European

Președintele

M. SCHULZ

Pentru Consiliu

Președintele

J.A. HENNIS-PLASSCHAERT
